

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN THỊ THƠM

**ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI
TRONG KỊCH L. TOLSTOY**

LUẬN VĂN THẠC SĨ

Chuyên ngành: Văn học nước ngoài

Hà Nội – 2014

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN THỊ THƠM

**ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI
TRONG KỊCH L. TOLSTOY**

Luận văn Thạc sỹ chuyên ngành: Văn học nước ngoài

Mã số : 60.22.02.45

Người hướng dẫn khoa học:
PGS.TS. PHẠM GIA LÂM

Hà Nội – 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đề tài *Đặc trưng thể loại trong kịch L.Tolstol* và toàn bộ nội dung luận văn không phải là sự sao chép bất cứ một công trình khoa học hay luận văn nào đã được công bố trong và ngoài nước.

Trong khuôn khổ luận văn, tôi hoàn toàn chịu trách nhiệm về:

- Sự phù hợp giữa tên đề tài với nội dung nghiên cứu, với chuyên ngành cũng như mã số đào tạo.
- Tính trung thực và đầy đủ của các trích dẫn tài liệu tham khảo.
- Độ tin cậy của các phương pháp nghiên cứu.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 12 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thơm

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc đến **PGS.TS. Phạm Gia Lâm**, người thầy đã tận tình giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thiện luận văn.

Tôi xin gửi lời cảm ơn tới các thầy, cô giáo trong khoa Văn học, trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội đã giảng dạy tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu thực hiện đề tài.

Trong quá trình học tập và thực hiện đề tài, tôi luôn luôn nhận được sự động viên, quan tâm giúp đỡ của những người thân trong gia đình, bạn bè và đồng nghiệp.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội, tháng 12 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thơm

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	7
1. Lí do chọn đề tài.....	7
2. Lịch sử vấn đề	8
3. Đối tượng, mục đích và phạm vi nghiên cứu	Error! Bookmark not defined.
4. Phương pháp nghiên cứu.....	Error! Bookmark not defined.
5. Đóng góp của luận văn.....	Error! Bookmark not defined.
6. Cấu trúc của luận văn	Error! Bookmark not defined.
CHƯƠNG 1: KỊCH TRONG HỆ THỐNG THỂ LOẠI CỦA L.TOLSTOY	
Error! Bookmark not defined.	
1.1. Quan niệm của L.Tolstoy về kịch	Error! Bookmark not defined.
1.2. Tính chất sân khấu trong tiểu thuyết của L.Tolstoy	Error! Bookmark not defined.
Tiểu kết.....	Error! Bookmark not defined.
CHƯƠNG 2: KỊCH (DRAMA) MANG NHÂN TỐ NGŨ NGÔN -	
TƯỢNG TRUNG	Error! Bookmark not defined.
2.1. Hành động và xung đột kịch	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Hành động mang tính phát triển	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Xung đột đa bình diện mang ý nghĩa thời sự.	Error! Bookmark not defined.
2.2. Thế giới nhân vật.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Các loại nhân vật kịch.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.2. Nhân vật trong quá trình biến chứng tâm hồn	Error! Bookmark not defined.
2.3. Các hình thức tổ chức lời thoại....	Error! Bookmark not defined.

2.3.1. Ngôn ngữ nhân vật	Error! Bookmark not defined.
2.3.2. Đối thoại	Error! Bookmark not defined.
2.3.3. Độc thoại	Error! Bookmark not defined.
Tiểu kết	Error! Bookmark not defined.

CHƯƠNG 3: HÀI KỊCH (COMEDY) MANG HÌNH THỨC PHIÊN TÒA.....Error! Bookmark not defined.

3.1. Hành động và xung đột kịch	Error! Bookmark not defined.
3.1.1. Hành động kịch	Error! Bookmark not defined.
3.1.2. Xung đột kịch	Error! Bookmark not defined.
3.2. Nhân vật	Error! Bookmark not defined.
3.3. Các hình thức tổ chức lời thoại	Error! Bookmark not defined.
3.3.1. Đối thoại mang tính chất tranh biện.....	Error! Bookmark not defined.
3.3.2. Độc thoại	Error! Bookmark not defined.
Tiểu kết	Error! Bookmark not defined.
KẾT LUẬN	Error! Bookmark not defined.
TÀI LIỆU THAM KHẢO	11

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

L.Tolstoy (1828– 1910) là nhà văn bậc thầy của nền văn học Nga nói riêng và văn học thế giới nói chung. Hơn sáu mươi năm miệt mài lao động nghệ thuật, ông đã để lại một di sản văn hóa đồ sộ. Tên tuổi của L.Tolstoy không chỉ gắn liền với những bộ tiểu thuyết nổi tiếng như *Chiến tranh và hòa bình*; *Anna Karênina*; *Phục sinh* mà còn có chỗ đứng danh dự trong lịch sử nghệ thuật kịch Nga và thế giới.

Ngay từ buổi đầu văn nghiệp L.Tolstoy đã khởi thảo nhiều vở kịch. Trong giai đoạn sáng tác cuối đời ông đã cống hiến cho nền kịch Nga và thế giới những vở kịch đặc sắc. Như vậy sau văn xuôi, kịch là mối quan tâm suốt đời của ông. Nhưng quan điểm của L.Tolstoy về kịch nhiều khi mâu thuẫn, một mặt ông khẳng định “Kịch là ngành quan trọng nhất của nghệ thuật”, mặt khác ông lại cho rằng hình thức kịch nặng chất giả tạo. Vậy tại sao ông lại dành rất nhiều thời gian và tâm huyết cho thể loại kịch này. Kịch L.Tolstoy có nét rất độc đáo. Viết về những con người bình dị nhưng thông qua cuộc đời và số phận của họ, ông đã đặt ra biết bao vấn đề to lớn của đất nước và thời đại. Ông đã mạnh dạn vận dụng khéo léo một số khuynh hướng và truyền thống như sân khấu dân gian, kịch tôn giáo, thể tục, giáo huấn,...Từ đó có hiện tượng giao cắt nhiều thể loại trong kịch của ông. Bản thân ông cũng định danh thể loại gắn với nhan đề của mỗi vở kịch (chính kịch/drama, hài kịch/comedy) còn giới nghiên cứu thì cũng đưa ra những định tính khác nhau. Chẳng hạn, V.V.Osnovin, V.Lakshin cho rằng các vở kịch của L.Tolstoy thuộc loại kịch tâm lý, còn B.Shaw lại coi bi hài kịch là đặc trưng thể loại của chúng.

Những nét mới trong kịch L.Tolstoy nằm trong xu hướng đổi mới

kịch nghệ ở Nga và Tây Âu cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX cũng như mong muốn thử nghiệm đổi mới thi pháp của cá nhân nhà văn khi chuyển từ hình thức sử thi sang kịch.

Đề tài nghiên cứu có ý nghĩa thời sự bởi cần thiết phải mở rộng phạm vi hiểu biết về văn học cổ điển Nga nói chung, sáng tác của L.Tolstoy nói riêng trong bối cảnh văn hóa mới.

Tác phẩm kịch của L.Tolstoy nằm trong xu hướng cải cách sân khấu kịch giai đoạn giao thời hai thế kỷ XIX và XX. Khi đó, trong sân khấu kịch khi diễn ra quá trình đổi mới căn bản mỹ học và thi pháp sân khấu và đồng thời lại có sự hồi sinh và đổi mới những hình thái ý thức nghệ thuật cũ dường như đã biến mất. Đến với sân khấu từ sử thi, L.Tolstoy ý thức được kinh nghiệm của ông trong kịch như là một dạng thử nghiệm đổi mới sân khấu và xác định con đường phát triển tiếp tục của nó.

Xem xét kịch của L.Tolstoy về phương diện kế thừa và phát huy những hình thức kịch đã có trong lịch sử là một vấn đề rất quan trọng. Giải quyết được vấn đề này sẽ cho phép ta có cái nhìn mới đối với hiện tượng kịch của L.Tolstoy cũng như sự tiến bộ của kịch nghệ Nga và Tây Âu nói chung.

Tìm hiểu nghiên cứu đề tài về *Đặc trưng thể loại trong kịch L.Tolstoy*, chúng tôi không chỉ muốn khám phá những nét độc đáo, hấp dẫn trong sáng tác kịch của L.Tolstoy mà còn là sự bày tỏ tình cảm yêu mến đặc biệt của chúng tôi dành cho tác giả tài hoa này.

2. Lịch sử vấn đề

Về tình hình nghiên cứu kịch L.Tolstoy ở nước ngoài, chúng tôi chưa có điều kiện đi sâu tìm hiểu trực tiếp. Nhưng qua những thông tin do giảng viên hướng dẫn cung cấp, được biết ở Nga (Liên xô cũ) có một số hướng tiếp cận kịch của L.Tolstoy thể hiện qua các công trình của các học giả như sau:

- Tiếp cận xã hội học: Lomunov K.N. (1956), *Kịch L.N.Tolstoy*,
- Tiếp cận so sánh-lịch sử: Lakshin V.A.(1975), *Tolstoy và Chekhov*; Lavrenchuk N.V. (1992), “*Ivanov*” và “*Xác thây sống: vấn đề tương quan giữa các nguyên tắc kịch của L.N.Tolstoy và A.P.Chekhov*”; Tyutenlova L.G. (2010), *L.N.Tolstoy và A.P.Chekhov: vấn đề cách tân kịch nghệ*; Gashkene E.P.(1959), *Kịch của L.N.Tolstoy*);
- Lý thuyết kịch: Osnovin V.V.(1972), *Nghệ thuật kịch của L.Tolstoy*;
- Nghệ thuật sân khấu: Polyakova E.I.(1978), *Sân khấu của Lev Tolstoy: kịch nghệ và kinh nghiệm đọc*; Sushkov B.F.(1983), *Những bài học kinh nghiệm của sân khấu Tolstoy*;
- Thi pháp học lịch sử và thông diễn học: Shults S.A.(2004), *Kịch L.N.Tolstoy trong văn cảnh thi pháp học lịch sử: những khía cạnh thông diễn học*.

Ở Việt Nam, đại văn hào Nga L.Tolstoy được giới thiệu khá sớm. Sáng tác của ông đã đóng góp không nhỏ cho sự hình thành và phát triển nền văn học hiện đại Việt Nam. Dưới đây, chúng tôi sơ bộ điểm một số công trình chính về quá trình dịch thuật, khảo cứu và giảng dạy ở Việt Nam.

L.Tolstoy là một trong số các nhà văn cổ điển Nga có tác phẩm được chuyển ngữ sang tiếng Việt từ rất sớm. Năm 1927 bản dịch *Phục sinh* đã đánh dấu sự xuất hiện tác phẩm văn xuôi Nga đầu tiên ở Việt Nam. Tiếp đó tiểu thuyết *Anna Karenina* được đăng trên tạp chí Pháp – Việt ở Hà Nội và báo Tràng An ở Huế năm 1937. Đầu những năm 60 của thế kỉ XX, thiên tiểu thuyết sử thi đồ sộ Chiến tranh và hòa bình do Cao Xuân Hạo, Nhữ Thành, Hoàng Thiếu Sơn, Trường Xuyên dịch đã ra mắt bạn đọc. Có thể nói, những bản dịch tác phẩm L.Tolstoy phần lớn là tiểu thuyết và truyện ngắn.

Trên thế giới đã có nhiều công trình nghiên cứu khoa học về kịch của L.Tolstoy, nhưng ở Việt Nam kịch L.Tolstoy chưa được nghiên cứu nhiều.

Cho đến nay, độc giả Việt Nam mới chỉ được tiếp nhận kịch L.Tolstoy qua công trình dịch thuật duy nhất: Nguyễn Hải Hà (2010), *Kịch Lep Tônxtôi*, Nxb Giáo dục, Hà Nội. Trong ấn phẩm này Nguyễn Hải Hà tập hợp dịch bốn vở kịch tiêu biểu; *Quyền lực bóng tối*, *Thành quả giáo dục*, *Thế rồi ánh sáng lóe lên trong tối tăm*, *Xác thây sống*. Trước đó, ông cũng đã bỏ huyết cho khoảng trống trong nghiên cứu kịch L.Tolstoy ở Việt Nam bằng công trình *Nghệ thuật kịch của Lep Tônxtôi* (Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội, 2006). Qua công trình này, người đọc thấy rõ hơn, cụ thể hơn tư tưởng nghệ thuật của Tolstoy cũng như ý nghĩa và giá trị các vở kịch của đại văn hào Nga. Sau khi trình bày vị trí của kịch trong sáng tác của L.Tolstoy, nhà nghiên cứu đã tóm tắt, phân tích những giá trị cơ bản của 4 vở kịch đặc sắc nhất: tiếng nói nông dân trong *Quyền lực bóng tối*, tiếng cười trong *Thành quả giáo dục*, chất tự thuật trong *Thế rồi ánh sáng lóe lên trong tối tăm* và *Xác thây sống* như là kịch drama tâm lý. Dõi theo quá trình phát triển tư tưởng, nghệ thuật của nhà văn, Nguyễn Hải Hà xem cuộc đời Tolstoy là hành trình khát khao vươn tới sự hoàn thiện. Tác giả phân tích những vấn đề cơ bản đặt ra trong tác phẩm Tolstoy, khẳng định đóng góp lớn lao của ông đối với văn học Nga và văn học thế giới. Đây là một công trình nghiên cứu toàn diện và sâu sắc, không chỉ có tác dụng khẳng định giá trị của các tác phẩm kịch trong sự nghiệp sáng tác của Tolstoy mà còn là tài liệu hữu ích để các nhà nghiên cứu cũng như bạn đọc hiểu thêm về niềm đam mê sáng tác này của Tolstoy.

Kịch L.Tolstoy chưa được nghiên cứu chuyên sâu cũng như chưa được đưa vào giảng dạy trong nhà trường. Luận văn là thử nghiệm tiếp theo chuyên khảo của Nguyễn Hải Hà, đi sâu nghiên cứu đặc trưng thể loại kịch L.Tolstoy.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1.Đào Tuấn Ảnh (2010), “Lev Tolstoy trong công cuộc hiện đại hóa văn học Việt Nam (giai đoạn trước 1945)”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 56-70
2. Aristotle (2007), *Nghệ thuật thơ ca*, Nxb Lao động, Hà Nội
3. Lại Nguyên Ân (1994), *150 thuật ngữ văn học*, Nxb ĐHQG Hà Nội
4. Phạm Vĩnh Cư (2010),” Hành trình tư tưởng của Tolstoy nhìn từ hôm nay”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 5-25
5. Hà Minh Đức (chủ biên) (1993), *Lý luận văn học*, Nxb Giáo dục, Hà Nội
6. Nguyễn Hải Hà (2010), “Quan điểm nghệ thuật của Lev Tolstoy”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 44-54
7. Nguyễn Hải Hà (2010), *Kịch L.Tolstoy*, Nxb Giáo dục, Hà Nội
8. Nguyễn Hải Hà (1992), *Thi pháp tiểu thuyết L.Tolstoy*, (chuyên luận) Nxb Giáo dục, Hà Nội
9. Nguyễn Hải Hà (2006), *Nghệ thuật kịch của L.Tolstoy*, Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội
10. Nguyễn Hải Hà (chủ biên) (1998), *Lịch sử văn học Nga thế kỷ XIX*, Nxb Đại học quốc gia Hà Nội
11. Nguyễn Hải Hà (2002), *Văn học Nga sự thật và cái đẹp*, Nxb Giáo dục, Hà Nội
12. Hoàng Ngọc Hiến (1988), Về đặc trưng thể loại của bi kịch, *Tạp chí Văn học*, (số 1), trang 60-68
- 13.Đào Duy Hiệp (2010), “Tolstoy trong “Đi tìm thời gian đã mất” và những quan niệm về phong cách”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 86-98
- 14.Đỗ Đức Hiểu (1998), “Mấy vấn đề về kịch và thi pháp kịch”, *Tạp chí*

Văn học, (số 2), trang 3-10

15. Phạm Xuân Hoàng (2008), *Nghệ thuật kết cấu tiểu thuyết Anna Karênina của L.Tolstoy*, Luận án tiến sĩ, Đại học Sư phạm Hà Nội
16. Vũ Thế Khôi (2010), “Triết lý giáo dục của lòng yêu thương”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 29-42
17. Phạm Gia Lâm (1997), “Những chuyển biến của tư duy nghệ thuật trong văn xuôi Nga cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX”, *Tạp chí Văn học*, (số 11), trang 13-16
18. Phạm Gia Lâm (1998), “Những truyền thống của L.Tolstoy trong các tác phẩm viết về cuộc chiến tranh vệ quốc vĩ đại của Mikhain Sôlôkhốp”, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Tổng hợp Hà Nội, (số 4), trang 13-15
19. Phạm Gia Lâm (2010), “Những ký hiệu văn hóa trong vũ điệu của Natasha Rostova”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 101-114
20. Lê-nin (1986), *Những bài báo của Lê nin về L.Tolstoy*, Nxb ĐH và THCN, Hà Nội
21. Nguyễn Trường Lịch (1986), *L.N. L.Tolstoy* (chuyên luận), Nxb ĐH và THCN, Hà Nội
22. Nguyễn Trường Lịch (2010), *Tiểu thuyết L.Tolstoy*, Nxb Văn học, Hà Nội
23. Nguyễn Trường Lịch (2011), “Phép soi gương và nghệ thuật tâm lý của L.Tolstoy”, *Nghiên cứu văn học*, (số 1), trang 29-34
24. Nguyễn Thùy Linh (2012), *Lời thoại trong kịch của Samuel Beckett*, Luận án tiến sĩ văn học, Đại học khoa học xã hội và nhân văn Hà Nội
25. Môcunxki X.X. (chủ biên) (1976), *Lịch sử sân khấu thế giới - tập 1* - Đức Nam, Hoàng Oanh, Hải Dương dịch, Nxb Văn hóa.
26. Trần Thị Quỳnh Nga (2010), “L.Tolstoy ở Việt Nam (giai đoạn từ 1945 đến nay)”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 71-85
27. Kim Ngân (2001), *Những nhà văn viết kịch nổi tiếng*, Nxb Văn hóa

thông tin

28. Hồ Ngọc (1973), *Nghệ thuật viết kịch*, Nxb Văn hóa, Hà Nội
29. Hồ Ngọc (1985), *Trách nhiệm của người nghệ sỹ*, Nxb Hội nghệ sỹ sân khấu Việt Nam, Hà Nội
30. Hồ Ngọc (1977), *Xây dựng cốt truyện kịch*, Nxb Văn hóa, Hà Nội
31. Nhà xuất bản văn học (1970), *Gorky: Bàn về văn học* (tập 2)
32. Trần Thị Phương Phương (2010), “Tolstoy-độc giả, Tolstoy-tác giả (Trường hợp *Người tù Kavkaz*)”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 117-127
33. Sernusepxki N.G. (2003), “Hai đặc điểm tài năng L.Tolstoy”, *Tạp chí văn học*, (số 6)
34. Sêkhốp A. (1961), *Chim hải âu - Cậu Vania - Ba chị em - Vườn anh đào*, Nxb Văn hóa
35. Trần Đình Sử (1998), *Dẫn luận thi pháp học*, Nxb Giáo dục
36. Tất Thắng (2009), *Lý luận kịch*, Nxb Sân khấu, Hà Nội
37. Tất Thắng (1986), “Về một yếu tố làm nên sức hấp dẫn chính và giá trị lâu dài của kịch”, *Tạp chí Văn học*, (số 1)
38. Hoàng Trung Thông (1978), “Lev Tolstoy và chúng tôi”, *Tạp chí văn nghệ*, số 6
39. Nguyễn Thị Thu Thủy (2010), “Bản Sonate Kreutzer và triết học tình yêu của L.N. Tolstoy”, *Nghiên cứu văn học*, (số 12), trang 128-136
40. Lev Tolstoy (2010), *Đường sống - văn thư nghị luận chọn lọc* (Phạm Vĩnh Cư tuyển chọn, dịch, giới thiệu và chú giải), Nxb Tri thức, Hà Nội
41. L.Tônxtôi (1976), *Chiến tranh và hòa bình*, Tập 2, Nxb Văn học, Hà Nội
42. L.Tônxtôi (1979), *Chiến tranh và hòa bình*, Tập 3, Nxb Văn học, Hà Nội
43. Lê Ngọc Trà (2011), “L.N.Tolstoy nghệ sỹ và nhà tư tưởng”, *Nghiên cứu văn học*, (số 1), trang 19-27
44. Viện Văn học Thế giới, Viện HKKH Liên xô (2008), *Lịch sử văn học*

thế giới .Tập 1 (Nhiều người dịch), NXB Văn học – Trung tâm nghiên cứu Quốc học

45. Viện Nghệ thuật sân khấu Quốc gia Liên xô , *Lịch sử sân khấu thế giới* (Đức Nam, Hoàng Oanh, Hải Dương dịch), NXB Văn hóa, Tập I, 1976; Tập 2, 1977

46. Wikipedia, *Nikolayevich Tolstoy*, <http://vi.wikipedia.org>, ngày cập nhật 14/10/2014

47. Stefan Zweig (1999), *Suy tư sống động của L.Tônxtôi* (Nguyễn Dương Khur dịch), Nxb Văn hóa dân tộc.